

ΘΥΡΑΝΟΙΕΙΑ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ

Παρασκευή, 23 Ιουλίου 2021

Παναγιώτατε πάτερ και δέσποτα, πρωτοκάθεδρε τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐν Μονεμβασίᾳ Ἐκκλησίας. Ἐξοχωτάτη κυρία ὑπουργέ. Αἰσιότιμε κύριε Δήμαρχε. Αἰσιότιμε κύριε περιφερειάρχᾳ, Αἰσιότιμοι κυριοὶ βουλευτές του νομοῦ μας. Αἰσιότιμε κύριε πρόεδρε τῆς τοπικῆς κοινοτητός Μονεμβασίας Αἰσιότιμοι κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, και των σωμάτων Ασφαλείας.

Λαὲ τοῦ Θεοῦ εὐλογημένε.

Τὸ ἔτος 537 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς ἀνατολικῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας Ἰουστινιανὸς ἐγκαινίασε ἕναν ναὸ πὸν ἔμελε νὰ ἀποτελέσει τὸν καθεδρικό Ναὸ συμπάσης τῆς ὀρθοδοξίας, τὸν Ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Καὶ παρ' ὅτι ἀργότερα –κρίμασιν οἷς μόνος ὁ Κύριος οἶδεν μετετρέπη διαδοχικὰ σὲ ῥωμαιοκαθολικό Ναὸ, σὲ μουσουλμανικό τζαμί, σὲ μουσεῖο και πάλι σὲ τζαμί, στὴ συνείδηση ὄλων μας παραμένει ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, και ἔνδακρεις προσδοκοῦμε τὴν ἀποκατάσταση αὐτῆς τῆς μεγάλης ἀδικίας.

Ο Ναός του Αγίου Νικολάου στην Κάτω Πόλη της Μονεμβασίας, σύμφωνα με την κτητορική επιγραφή που είναι τοποθετημένη στο τριγωνικό αέτωμα της δυτικής θύρας εισόδου, κατασκευάσθηκε το ἔτος 1703 με δαπάνες του ιατροφιλόσοφου Ἀνδρέα Λικινίου.

Ἀπὸ γραπτές πηγές γνωρίζουμε ὅτι ὁ Ναός του Ἁγίου Νικόλαου ἀνεγέρθηκε πλησιόχωρα τῆς πατρογονικῆς ἐστίας των Λικινίων και μάλιστα ἐπάνω σε παλαιότερο ναὸ, των βυζαντινῶν χρόνων, του οποιου τα ερείπια εἶναι μέχρι σήμερα ορατά στη νότια ἐξωτερική πλευρά. Το μνημειακό ὕψος του τρουλλαίου οικοδομήματος και ἡ δεσπόζουσα θέση του μέσα στον οικισμό διατρανώνει τὴ θεία πίστη και τὴν ευγνωμοσύνη του κτίτορος προς τον Πανάγαθο Θεό, σε μια χρονική συγκυρία κατὰ τὴν οποιία ἡ Μονεμβασία, ἀπελευθερωμένη ἀπὸ τον ζυγὸ των ἀλλοδόξων Ἀγαρηνῶν, εἶχε τεθεί ὑπὸ τὴν προστασία των Βενετῶν. Ο Ἀνδρέας Λικίνιος δεν περιορίστηκε μόνο σε αὐτὸ το φιλόδοξο ἀπὸ πλευρᾶς οικοδομικῆς και ἀρχιτεκτονικῆς ἔργο ἀλλὰ προχώρησε και στη χορηγία μιας σπουδαίας καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, τῆς δεσποτικῆς εικόνας του Ἐλκομένου Χριστοῦ που κοσμεῖ ἀπὸ το 1700 το τέμπλο του μητροπολιτικοῦ ναοῦ.

Στην κτιστὴ Ἁγία Τράπεζα του Αγίου Νικολάου ἔλαβε χώρα για δώδεκα ολόκληρα χρόνια ἐλεύθερου χριστιανικοῦ βίου (1703–1715) τὸ ἀναίμακτο θυσιαστήριο, τὸ οποιό, μετὰ τὴν ἀτιμωτική παράδοση τῆς πόλης στους Τούρκους, διαδέχθηκε ἡ μαρτυρική θυσία των γηγενῶν κατοίκων, μετὰξὺ αὐτῶν και του κτίτορος του ναοῦ, Ἀνδρέα Λικινίου.

Στα νεώτερα χρόνια ο ναός του Αγίου Νικολάου λειτούργησε ως σχολείο και στο πλαίσιο αυτό υπέστη στο εσωτερικό του μια σειρά επεμβάσεων για τη λειτουργία της νέας χρήσης, όπως κατασκευή διαχωριστικού τοίχου ανάμεσα στον χώρο του Ιερού και τον κυρίως ναό και υπερύψωση του δαπέδου. Το χρονικό διάστημα 1829–1830 στέγασε το Αλληλοδιδασκτικό Σχολείο Μονεμβασίας και από το 1839 μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα το Δημοτικό Σχολείο Μονεμβασίας. Έκτοτε ο Ιερός Ναός παρέμεινε κλειστός λόγω οικοδομικών προβλημάτων και λοιπών φθορών που αντιμετώπιζε.

Στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης πραγματοποιήθηκαν εργασίες αναστηλώσεως του ναού που περατώθηκαν το έτος 2006. Και ενώ απομακρύνθηκαν όλα τα πρόσθετα στοιχεία που είχαν αλλοιώσει την αρχική αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του, ο μεταγενέστερος συμπαγής τοίχος που διαχωρίζει το Ιερό από τον κυρίως ναό και ο οποίος έχει κατασκευαστεί στα νεώτερα χρόνια για τις ανάγκες στέγασης του Αλληλοδιδασκτικού και Δημοτικού Σχολείου Μονεμβασίας, διατηρήθηκε, με κύριο σκοπό τη μη απόδοση του Ιερού Ναού στη χριστιανική λατρεία, όπως άρμοζε, και συνακόλουθα στο χαρακτηρισμό του από τους ιθύνοντες του Υπουργείου Πολιτισμού ως πολιτιστικού χώρου για τη φιλοξενία ποικίλων πολιτιστικών δράσεων. Αυτό όμως αντιβαίνει τον εκκλησιαστικό χαρακτήρα του μνημείου και τον σκοπό για τον οποίο το ανήγειρε ο κτήτορας Ανδρέας Λικίνιος.

Στο σημείο αυτό, εξοχωτάτη κυρία υπουργέ, από βάθους καρδιάς σας ευχαριστούμε για την καθοριστική συμβολή σας για την αποκατάσταση αυτής της αλλοίωσης του ιερού χώρου και την απόδοσή του στη χρήση για την οποία κατασκευάστηκε.

Η ιστορία του Ανδρέα Λικίνιου

Η οικογένεια του Ανδρέα Λικίνιου υπήρξε μία από τις σημαντικότερες οικογένειες της Μονεμβασίας, η οποία ανέδειξε πλήθος ιατρών και ιερωμένων. Μέλη της διετέλεσαν ιερείς και χαρτοφύλακες του παλαιού Μητροπολιτικού Ναού του Ελκομένου Χριστού Μονεμβασίας. Στην οικογένεια αυτή ανήκε ο κώδικας 220 της Μονής Κουτλουμουσίου που περιέχει κείμενα και σημειώματα σχετικά με την ιστορία της Μονεμβασίας.

Κλάδους της οικογένειας των Λικινίων συναντούμε τόσο στη Μονεμβασία όσο και στην Κρήτη, από τους οποίους αναδείχθηκαν ιερείς, ιατροί και τοπικοί παράγοντες σε σημαίνουσες θέσεις και με αρκετή εμβέλεια.

Ο Ανδρέας Λικίνιος άσκησε την ιατρική στην Κωνσταντινούπολη σε χρονική περίοδο που δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Η πορεία του όμως, στον ιατρικό κλάδο ήταν επιτυχημένη και, μάλιστα, θεράπευσε και τον σουλτάνο Αχμέτ που είχε προσβληθεί από ευλογία και κινδύνευε να πεθάνει. Ο σουλτάνος, από ευγνωμοσύνη, τον αντάμειψε πλουσιοπάροχα και του απέλυσε χατίσερίφ, έγγραφο σύμφωνα με το οποίο απαγορευόταν ρητώς σε οποιονδήποτε μέσα στην επικράτειά του να βλάψει τον άνθρωπο που τον έσωσε.

Επίσης, υπάρχουν αναφορές ότι πιθανότατα περίπου το 1696-1697, περίοδο κατά την οποία βρισκόταν στο Ιάσιο, ο κτήτορας του ναού του Αγίου Νικολάου υπήρξε αρχίατρος του ηγεμόνα της Μολδαβίας, Δημητρίου Καντεμίρ, ο οποίος τον εκτιμούσε ιδιαίτερώς, όπως συνάγεται από το ότι τον συγκαταλέγει ανάμεσα στους σύγχρονούς του Έλληνες λογίους

Το 1703 ο Ανδρέας Λικίνιος εγκαινίασε τον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου, την κατασκευή του οποίου είχε αναλάβει ο ίδιος εκ θεμελίων σε οικόπεδο που ανήκε στην οικογένειά του. Στο χώρο ανέγερσης του ναού υπήρχε άλλη εκκλησία αφιερωμένη στον ίδιο Άγιο, η οποία, επίσης, ανήκε στην οικογένειά του.

Λίγα χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα τον Αύγουστο του 1715 ο Ανδρέας Λικίνιος υπέγραφε σε υπόμνημα προς τη Γαληνοτάτη ως «σύνδικος» Μονεμβασίας, δεύτερος μετά τον Μητροπολίτη Μονεμβασίας Γρηγόριο. Στο υπόμνημα αυτό ανέφεραν τις ανησυχίες τους βλέποντας τον τούρκικο κίνδυνο, ο οποίος πλησίαζε και εφιστούσαν την προσοχή σχετικά με τις ελλείψεις και τα αμυντικά προβλήματα της πόλης τους.

Οι ανησυχίες τους δυστυχώς επαληθεύθηκαν. Λίγες ημέρες αργότερα, και συγκεκριμένα στις 16 Σεπτεμβρίου 1715 η Βενετία παρέδωσε τη Μονεμβασία στους Τούρκους με μία ύποπτη συνθήκη και αποχώρησε.

Αποτέλεσμα ήταν ο σφαγιασμός μεγάλου αριθμού των κατοίκων και η αιχμαλωσία πολλών άλλων. Μέσα σε αυτό το ταραχώδες κλίμα ο Ανδρέας Λικίνιος κατηγορήθηκε ότι βρίσκεται σε συνεννόηση με τους Βενετούς και την ίδια χρονιά μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Οι προσπάθειές του να αποδείξει ότι ήταν εκείνος που είχε άλλοτε σώσει τη ζωή του σουλτάνου απέβησαν άκαρπες και τελικά απαγχονίστηκε έχοντας τυλιγμένο στο λαιμό του το χατίσερίφ, που θεωρητικά θα έπρεπε να του προστατέψει τη ζωή. Οι Οθωμανοί, μη αρκούμενοι στο μαρτυρικό θάνατο του Ανδρέα Λικίνιου, προχώρησαν στη μετατροπή του ιερού ναού, που ο ίδιος είχε ιδρύσει, σε αποθηκευτικό χώρο (οπλοστάσιο).

Εισήκουσεν ὁ Θεός, παναγιώτατε, τὶς ἐπὶ 41 συναπτᾶ ἔτη γονυπετεῖς παρακλήσεις σας καὶ ἔφερε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὥστε σὲ ἕνα ἀκόμη ἱερὸ θυσιαστήριον νὰ τελεῖται στὸ ὄνομά σας ἡ θεία Εὐχαριστία. Ἡ ἁγία Τράπεζά του ἀπὸ ἀποθηκευτικὴ ἀναβαθμίδα νὰ ξαναγίνει ἀναίμακτο θυσιαστήριον, Γολγοθᾶς καὶ Πανάγιος Τάφος. Δὲν θὰ ζούσαμε τὴν σημερινὴ χαρὰ ἐὰν δὲν ἦσασταν ἐσεῖς ὁ σοφὸς οἰακοστρόφος τῆς νοητῆς νηὸς τῆς ἐν Μονεμβασίᾳ καὶ Σπάρτῃ Ἐκκλησίας. Σᾶς εὐχαριστοῦμε λοιπὸν καθηκόντως ὄχι ἀπλῶς γιὰ αὐτὰ ποὺ ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια κάνετε, ἀλλὰ γιὰ αὐτὸ ποὺ εἴσθε!

Ἀλλὰ δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἦλθε κατὰ τὴν συγκεκριμένη στιγμή τῆς δικῆς σας ὑπουργίας, κυρία Ὑπουργέ. Ἄλλωστε ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου δὲν εἶναι τὸ μόνο ποὺ σᾶς συνδέει μὲ τὴν ἱστορικὴ τούτη πόλη. Παρευρεθήκατε καὶ στὰ θυρανοίξια τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης, ἐνῶ τὸ ὄνομά σας εἶναι συνδεδεμένο καὶ μὲ τὴν ἀνακαίνιση τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας τῆς Ἄνω Πόλεως, καθὼς καὶ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Ἄννης. Πῶς ἀλήθεια νὰ ἐκφράσουμε τὶς εὐχαριστίες μας πρὸς τὸ πρόσωπό σας; Δὲν δύναται ἡ γλῶσσά μας νὰ ἐξωτερικεύσει πλήρως αὐτὰ ποὺ ἡ καρδιά μας νιώθει. Τὸ πρόσωπό σας εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένο μὲ τὴν ἱστορικὴ πόλη μας, γι' αὐτὸ καὶ ἀρκούμεθα μόνον νὰ στρέψουμε ἱκετευτικῶς τὴν προσευχή μας πρὸς τὸν Ἐλκόμενο Χριστό, ὥστε διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου νὰ σᾶς παρέχει πᾶν δῶρημα τέλειο.

Θερμὲς εὐχαριστίες ἐπίσης ὀφείλουμε στὸν γενικὸ γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ γιὰ τὴν τιτάνια προσπάθεια καὶ συμβολὴ του στὴν ὅλη διαδικασία των εγκρίσεων ἀπὸ τα δύο συμβούλια του ΚΑΣ , καθὼς καὶ στὴν Διευθύντρια τῆς Ἐφορίας Ἀρχαιοτήτων Λακωνίας καὶ σε ὅλο το προσωπικὸ τῆς υπηρεσίας γιὰ ὅλες τὶς ἀρμόδιες ἐνέργειες ποὺ ἔκανε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια, ὥστε νὰ φθάσουμε στὴν σημερινὴ ἡμέρα, ολοθερμὲς ευχαρηστίες οφείλουμε πρὸς τὸν κύριο Δήμαρχο καὶ ὅλο το προσωπικὸ τῆς δημοτικῆς ἐνότητος Μονεμβασίας με ἐπικεφαλὴ τὸν κύριο Ἀντιδήμαρχο γιὰ τὴν πολιτιμὴ καὶ ἐμπρακτὴ βοήθεια τους νὰ καθαρῶσθε ὁ ναὸς μίας καὶ τα τελευταῖά χρόνια ἦταν ἀποθηκευτικὸς χώρος .

Στὴ σημερινὴ ἱστορικὴ ἡμέρα, 23^η Ἰουλίου, κατὰ τὴν ὁποία εορτάζουμε τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πόλεως μας ἀπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, συγχρόνως εορτάζουμε καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ Ναοῦ, ὁ κτίτωρ τοῦ ὁποίου ἐμαρτύρησε ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν .

Σημαίνουσα ἡμερομηνία ἡ 23^η, καθότι 23^η μηνὸς Μαΐου ἐπεστράφη καὶ ἡ κλαπεῖσα εἰκόνα τῆς Σταυρώσεως. Εἴμεθα δὲ ἀπολύτως σίγουροι, κυρία ὑπουργέ, ὅτι θὰ ἐνεργήσετε τὰ δέοντα, ὥστε κατὰ

παρόμοιο τρόπο και με την δική σας υπογραφή να ἐπιστραφοῦν και οἱ λοιπὲς 34 κλαπεῖσες εἰκόνες ποὺ σήμερα βρίσκονται στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν, ἀποκαθισταμένης τοιουτοτρόπως ἄλλης μίας ἀδικίας.

Κατακλείοντας τὴν ταπεινὴ μου αὐτὴ προσλαλιὰ ἀποστρέφω τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδιά μου πρὸς τὸν θαυματουργὸ ἅγιο Νικόλαο τὸν μυροβλύτη, ὥστε νὰ μεσιτεύσει πρὸς τὸν ἰατρὸ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων Κύριο, ὅπως ῥύσει τὴν πατρίδα μας καὶ ὅλο τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς ἐνσκηψάσης δεινῆς πανδημίας.

Ζητῶ δὲ ἀπὸ τὴν ἐξοχότητά σας, κυρία ὑπουργέ, τὴν ἄδεια σας ὥστε, δεδομένου τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ναὸς τοῦ Ἐλκομένου εἶναι ὑπὸ ἀνακαίνιση, καὶ ὁ ναὸς αὐτὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῆς πόλεως σὲ χωρητικότητα, γιὰ λόγους καθαρὰ προληπτικὸς κατὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς πανδημίας καὶ στοιχοῦντες πρὸς τὶς ὑγειονομικὲς διατάξεις καὶ κρατικὲς ἐπιταγές, παρ' ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν ἐμβολιασμένων Μονεμβασιωτῶν ἀνέρχεται ἀνω τοῦ 80%, μέχρι παύσεως τῆς πανδημίας νὰ τελοῦμε ὅλες τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες στὸν ἱερὸ αὐτὸ Ναό, οὕτως ὥστε νὰ ἀποφευχθεῖ κάθε πιθανὸ φαινόμενο συνωστισμοῦ κατὰ τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες.

Χαῖρε, σὺ Λικίνιε μάκαρ Ἀνδρέα, * ὅτι πάλιν ἔβλεψας Ναὸν χειρῶν σου * ὡς θυσιαστήριον τοῦ Νικολάου * Μύρων τοῦ θαυματουργοῦ καὶ μυροβλύτου * ἀρχιερατεύοντος τοῦ Εὐσταθίου * Ὑπουργείσης δὲ σεπτῶς Λίνας Μενδώνη.

Εἰς ἀνάμνηση δε αὐτοῦ του μεγάλου και ιστορικού για τον τόπο μας γεγονότος που μετά από 306 ολόκληρα χρόνια ξανά λειτουργεῖ ο ἱερὸς Ναός και ως ελάχιστο ἀντίδωρο για την πρόσφορα σας δηχθεῖτε παρακαλῶ κυρία ὑπουργέ δια των χειρῶν του σεπτοῦ ποιμενάρχου μας ἱερὸ εκτυπωμα του Ἁγίου Νικολάου ως φιλακτήριο στο σπουδαῖο και πολυεύθυνο ἔργο σας .